

Om Skodvin og mobiliseringen 9.-4.-40

Av Ralph Hewins

109205

Da min bok «Quisling — profet uten ære» er blitt debattert i Morgenbladet av professor Magne Skodvin (13.6.69) og Hans S. Jacobsen (2.7.69) kan jeg kanskje få lov til å summere opp dokumentasjonen og andre fakta som angår strids-punktet: almindelig mobilisering (eller på annen måte) 9/4-40, en sak som ble ventilert i Morgenbladet så tidlig som 5/7-49 av overlege Johan Scharffenberg og 23/4-60 av oberst O. Munthe-Kaas sen.

- Omtrent klokken 04.00 9/4-40 noterte oberst A. F. Munthe i Generalstaben at utenriksminister Halvdan Koths påstand om (senere publisert i «Norway neutral and invaded») at «Regjeringen hadde besluttet full mobilisering» var «ukorrekt». Munthe la til: «To representanter for Regjeringen (Trygve Lie og forsvarsminister Birger Ljungberg) «innfant seg 9/4 klokken 3.45 om morgenen — på et tidspunkt da enhver ordnet mobilisering var teknisk umulig — på kommanderende generals kontor og gav ordre om en delvis og stille mobilisering... pr. post!» (Scharffenberg 5/7-48).
- «Som fagmilitære kunne de ikke sette likhetstegn mellom almindelig mobilisering og delvis mobilisering.» (Munthe-Kaas, 23/4-60).
- T. K. Derry, halvoffisiell forfatter av «The Campaign in Norway» stadfestet i denne: «Regjeringens beslutning gikk ut på en delvis uproklamert mobilisering — innkallelse skulle skje pr. post, med tirsdag den 11. 4 som den første dagen da troppene skulle samles... I et kort, tilfeldig intervju med utenriksministeren 7.30 om morgenen talte han om full mobilisering, men da de soldater dette angikk meldte seg, ventet man den ikke.»
- Klokken 7.30 om morgenen stod massemedia til Regjeringens disposisjon, men ble ikke benyttet. Koht-intervjuet ble nesten totalt ignorert av pressen. Aftenpostens aftennummer (9/4-40) bragte bare to linjer om det. Radio-referatene var alle offisielle. I virkeligheten var ikke Regjeringen i forbindelse med nasjonen før den 10. om aftenen, da kom fremdeles ikke ett ord fra dem om «enten å slåss eller ikke slåss».
- Forsvarssjef general Otto Ruge opptegnet i sin «Krigens Dagbok» (s. 350): «Noen offisiell ordre om full mobilisering gikk aldri ut. En slik ordre hadde forøvrig heller ikke på langt nær kunnet gjennomføres, slik som forholdene var.»
- «Norway and the Second World War», som ble støttet og distribuert utenlands av UD (1966) sier: «Ministrene, som fremdeles levde i fredstidens behagelige politikk og diplomati, unnlot å utstede en helt klar ordre om øyeblikkelig og almindelig mobilisering.»
- Oslos politimester Kristian

Welhaven overgav hovedstaden til tyskerne 9. april og eskorterte invasjonstroppene til sentrum etter ordre fra justisminister Terje Wold, som igjen hadde fått sine instruksjoner fra Regjeringen Nygaardsvold. (Aftenposten 27/4-65.) Welhaven fikk også beskjed om å opprettholde kontakten med minister Kurt Brauer ved den tyske legasjon.

8. Kong Haakon, Koht og andre regjeringsmedlemmer reiste til Elverum for å forhandle med Brauer 10.4.40.

9. Kongen, stortingspresident C. J. Hambro, Koht og statsrå-

opphevet den delvise, postale «almindelige mobilisering» i sin første tale i radioen. Så begynte Administrasjonsrådet å overvåke «det okkuperte området» under tyske auspicier.

12. I mellomtiden var de tyske militære og maritime sjef, general Engelbrecht og admiral Oskar Kummetz, blitt fanget dryppende våte fra den sunkne Blücher og løslatt av det 4. norske gardekompani klokken 18.30 9. april. (General Ole Berg i Morgenbladet 9/4-60.) Neste dag installerte oberst Graff-Wang slottsvak-

To av hovedaktørene i Løbergsaken: Stortingsmann Sverre Løberg og h.r.adv. Annæus Schjødt jr.

dene Oscar Torp og Nils Hjelmtveit reiste inn i Sverige (11.—13. april), hvor den svenske regjering hindret de i å opptre som norsk eksilregjering. (Svensk hvitvok 17/4-48.)

10. Kongen og regjeringen Nygaardsvold flyktet så ad omveie til Molde. Noen ganger forkledd og uten kontakt med såvel nasjonen som vestmaktene, Lord Mountevans og Flying-officer Whitney Straight ble sendt av Churchill for å forsøke å finne dem. De ankom Tromsø 2. mai og reiste derfra med et britisk krigsskip 7. juni.)

11. 15. april. Biskop Berggrav dro inn i Nordmarka med en tysk fullmakt fra general Erwin Engelbrecht og eskortert av en uniformert tysk underoffiser for å overtale bevæpnede norske irregulære tropper til å overgi seg. Han ble utstyrt med en høyttaler og eskorte av Oslo-polltiet ved Welhaven, etterat han hadde konsulert høyesterett (h.r.justitiarius Paal Berg.) Samme dag drev Berg, Welhaven og Berggrav ut den første Quisling-regjering og dannet Administrasjonsrådet. Og om kvelden appellerte Berggrav over radioen for å få slutt på den sporadiske motstand. Alle disse hendelser er ikke blitt tatt i betraktning under rettsoppgjøret. Dessuten takket Berg Quisling offentlig for hans «patriotisme» (9.—15. april) skjønt sistnevnte hadde

ten på Hotel Continental, etterat Quisling hadde etablert sitt hovedkvarter der og annulert «almindelig mobilisering». (H. Franklin Knudsen i «Jag var Quislings sekretærer».) Og et kompani godt bevæpnede regulære norske tropper ble beordret av en høyere myndighet til å oppgi bakholdet som var lagt for luftattaché Spillers menn ved deres tilbakekomst fra Midt-skogen, hvor de hadde mislykkes i å ta Kongen til fange.

13. Den kongelige norske legasjon i Berlin fortsatte å fungere inntil 19. april, da det ble klart at Administrasjonsrådet ikke var en virkelig «regjering» som tyskerne hadde trodd og som ikke var blitt offentlig benektet i Norge.

14. Tyskland erklærte ikke krig mot Norge før 26. april, da England og Frankrike hadde etablert brohoder langs vestkysten og det ble antatt at de norske væpnede styrker muligens kunne samarbeide med dem (Inntil den dag var ingen tilsvarende erklæring avgitt av Regjeringen.)

*

Jeg overlater til leseren å trekke sin slutning om hvorvidt Norge hadde gjennomført almindelig mobilisering eller var på krigsfot 9. april — eller i virkeligheten først 26. april — som Undersøkelsekommisjonen av 1948 (og professor Skodvin) fastholder.